

14de zondag door jaar A

Mt. 11, 25-30

Een klein woord vooraf. Freud is een naam die we bijna allemaal wel eens hebben gehoord, en toch zal bijna niemand van u precies weten wat hij heeft gezegd. Toch heeft Freud ons hedendaagse denken zwaar beïnvloed. Helaas zijn we ons daar weinig van bewust. Tijdens mijn overweging kom ik een paar maal terug op wat Freud heeft gezegd.

Maar we gaan eerst kijken naar wat de apostel Paulus heeft gezegd. Paulus staat erom bekend dat hij wantrouwen heeft tegenover het menselijk lichaam. Zijn eigen woorden maken hem verdacht. Nu is het vervelend dat de vertaling die we in de liturgie gebruiken niet letterlijk weergeeft wat Paulus écht zei. In onze tekst staat: “Als gij zelfzuchtig leeft, zult gij zeker sterven, enz.” Maar letterlijk schreef Paulus: “Als gij leeft **naar het vlees**, zult gij zeker sterven; maar als u door de Geest de kwade daden van het lichaam doodt, zult u leven.” Dit soort teksten hebben ertoe geleid dat Paulus ervan verdacht wordt dat hij een tegenstander is van het menselijk lichaam. Maar als je goed onderzoekt wat Paulus zegt, blijkt dat hij veel nauwkeuriger is dan we op het eerst oog zien. Leven naar het vlees is volgens Paulus, leven zonder de vrijheid van je geest en zonder de kern van jouw eigen wezen, de ziel. Vlees is volgens Paulus het door zonde geregeerde lichaam, een mens op zich die zich niets van andere mensen aantrekt en zelfs kan leven ten koste van anderen.

Kijk nu zien we dat Paulus niet zomaar tegen het menselijk lichaam is. Op verschillende plaatsen gaat Paulus tekeer tegen het vlees, zoals in de Galatenbrief, waar hij het vlees beschrijft als wilde seksualiteit, onverantwoordelijkheid, slavernij en geweldige afgunst. Het is duidelijk: dat is niet hetzelfde als ons menselijk lichaam.

Het lijkt juist wel op wat Freud heeft gezegd. Ook hij sprak zo over het menselijke vlees. Maar in zijn kritiek op de godsdienst, was hij van mening dat onze oorspronkelijke verlangens incest, kannibalisme en moord zijn. Freud is daarin heel erg negatief. Hij beweert dat mensen door de beschaving terugdeinzen voor ernstige misdaden, toch andere dingen wel doen die minder opvallend zijn en door een sluier van verborgenheid worden aanvaard. Hij doelt dan op hebzucht, agressieve driften, het verwonden van mensen met leugens, fraude en laster; de mensen zullen alle kwaad doen als ze hun straf kunnen ontlopen. Dat is de gruwelijk sombere zienswijze van Freud. Maar het klinkt hetzelfde als Paulus als hij spreekt over het vlees.

Freud lijkt helemaal niet op Paulus als het gaat om het ontmaskeren van het rauwe en dodelijke gezicht van het vlees. Freud zegt dat we zonder wettelijke verboden zomaar 'iemand als seksueel object nemen, elke rivaal of iemand anders die in de weg staat doden en de eigendommen van de ander inpikken'.

Freud dacht dat de wetenschap, en niet de godsdienst, ons van onszelf zou redden. De mens zou dan naar de stem van het intellect, de stem van het redelijke verstand, luisteren en zoals Freud hoopte er ook aan gehoorzamen. Als het maar slim en verstandig is, dan luisteren de mensen wel. Maar in de jaren die op die gedachten van Freud volgden bleek het tegendeel juist waar. Het waren de jaren van het nazisme en de tweede wereldoorlog, waar men de godsdienst wel aan de kant schoof, maar waar men niet naar het verstand ging luisteren en juist ging luisteren naar allerlei namaak wetenschap. Helaas gebeurt dat laatste ook weer in onze tijd, opnieuw ook in de politiek, en dat is griezellig.

Volgens Freud is een vleesgebonden geest machteloos tegenover het juk van blinde lust, geweld en hebzucht. Wetenschap, net als het vlees dat de wetenschap maakt, vertraagt alleen maar het zware, lastige einde van de levensarbeid. 'Want het doel van al het leven is de dood,' volgens Freud dan.

Maar Paulus is ook een goede psycholoog. Hij begrijpt het. Maar hij kijkt anders naar het leven, want hij heeft Jezus ontmoet. Het leven dat Paulus kent, overstijgt de wereld van alleen maar het menselijke vlees. De heilige Geest maakt het lichaam een tempel met een eeuwige belofte. Het menselijk lichaam kan zingen over ware liefde, een mens kan met vreugde spelen, een mens kan troosten met waarachtig medeleven. We zijn in staat mensen in hun hart te raken met vriendelijkheid. Alle gaven van de heilige Geest maken het menselijke lichaam een openbaring van God. Paulus is, in de navolging van Christus, helemaal niet somber.

Het menselijk lichaam is bij Freud altijd in beroering en het wordt veroordeeld om te werken en te leven tot de dood erop volgt. Het menselijk lichaam is bij Paulus groots, omdat Gods Geest, de Geest van liefde, het platte leven overstijgt. Begrijpt u dat Paulus Jezus volgt? Immers, nu worden de woorden van Jezus in het Evangelie heel duidelijk: "Komt allen tot Mij die uitgeput zijt en onder lasten gebukt, en Ik zal u rust en verlichting schenken. Neemt mijn juk op uw schouders en leert van Mij: Ik ben zachtmoedig en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uw zielen, want mijn juk is zacht en mijn last is licht."

Norbert Schallenberg, pastor